

(*Merav*, NCL. III, 100).

Pel que fa a Cerverí de Girona, usava alhora amb aquest valor els sinònims *sempre* i *mantenent* (p. ex. 33/9 24 i 18). «Ara apar que sia benaventurat, de continent són fet mesquí; ara riurè e *sempre* vendrà lo plor», B.Oliver (*Excitatori*, 92). I no és rar que es trobi en la variant *sempres* (amb addició de la «-s adverbial»), p. ex. *sempras* en Reixac (*Q*, 123.7). No oblidem les combinacions *sempre de mantinent* i *sempre tostemps* (de les quals es veuran testimonis antics en el *DAG*), que potser tingueren també algun paper en l'evolució semàntica des de 'SEMPER' fins a 'en continent'.

És curiós, i segurament no sols curiós, que el scr *sámprati* tingui també un significat bastant anàleg al del cat. ant. *sempre* 'ara mateix', puix que aquest mot de la llunyana i clàssica llengua de la Índia significa 'ara', 'justament ara' («now», Monier Williams, *Sanskrit Grammar*, p. 319, § 717f; «gerade, eben» Cappeller, s. v.). Car hi ha entre el mot índic i el mot llatí cert parentiu en els elements indoeuropeus; val a dir que indirecte, i que la història de les dues formacions hagué de ser ben diferent.¹ Notem també que el tern de significats, del sànscrit i dels dos cat., és ni més ni menys el mateix que el format pel barceloní *tot d'una* 'de cop i volta, ara mateix', mall. *tot d'una* 'tot seguit' i roms. *tot de-a-unà* 'sempre, tots temps'.

Deixo de banda l'estudi de combinacions sintàctiques com *per sempre* (escriure *per a sempre* és un calc inadmissible del castellà) i *sempre que*, que pertany a la gramàtica, per a les quals podem remetre a *LleuresC*, 118, 124; 72. Altrament notem que no sols es deia normalment *por siempre* en cast. antic, clàssic i hispanoamericà (*DECH* v, 240b25-27, 31-32) sinó també gall. *por sempre* (cita d'una cançó popular gallega en el *D'AcadGall* lletra b-) i en altres parlars romànics afins.

DERIV: **Sempitern*, pres del ll. *sempiternus* [S XIV, *DAG*; S. XV, Comanador Stela, 37]; *sempiternal* [id Miquel Stela, 82]; *sempiternalment* BMetge: «la ànima racional és creada a fi que tostemps entena, om e record Déu; e si era mortal no faria *sempiternalment* ço per què seria creada: doncs, segueix-se que és immortal» (*Somni* I, Riq, 192.18): notem —nt que em costi una ullada sinistra de cert «conde» — que tal adverbí no figura en el passatge llatí de Llull, que hom ha assenyalat com a font del raciocini del *Somni*, per tant el mot és de la iniciativa de Metge. *Sempiternitat*

CP: *Sempreviva* [c. 1500, Cauliac]² 'Helichrysum stochas D. C', veg les equivalències en JTexidor (*DAG*) i Serradell (*Sota Terra Cl Munt. Tssa*, 127). «Arreu festonen aquest gran abisme, / ab màgic simbolisme, / *semprevives* silvestres y lloer, / com si diguessen: —L'immortal victòria, / la brosta de la glòria, / per aspres vies y ab treball s'obté», Costa i Llobera (1905), *Torrent de Parets*, v. 39. Però el mot és multiseular, car ja registra en mossàrab aquest nom en lleus variants, l'anònim botànic sevillà de c. 1100: *šénbur-bíba*, *šénbar-bíba*, *šénbur-bíbu* (ed. Asín, pàgines 273-4)

Per cert aquesta variant n'asculina curiosament sobreviu en parlars nostres del Pirineu: «amb *sempreviu* i *herba de Sant Joan* ['camamilla'] en fa una creu, la matinada de Sant Joan, miraculosa 'si es fa abans que surti el sol» Montesquiú d'Albera (1959). *Semprevivol* (potser per això) seria el nom de la «gota coral» ['epilèpsia'], segons Lab. (1840; no *DFgra*. com diu *AlcM*). I segons Escrig 1851 («gota caduca, gota coral, epilèpsia, enferm.»): potser mossarabisme (amb -ol < -o) tenint en compte que Lab. era fill del Maestrat Cf. *mor-i-viu* (*MORIR*). *Sempredura*. *Sempre-en-flor*.

¹ El mot llatí és un compost itàlic de l'indoeuropeu SEM- 'u' (gr. *εἶς*, (σ) *ἕν*, < s(ē)M; ll. *semel*) + la postposició (alhora preposició) *per* (la de *parumper*, *paulisper* etc.), també de nissaga indoeuropea (scr. *pari-* etc.). Això significa, doncs, que la *e* final de *sempre* és una vocal de data indoeuropea (i no pas resultat llatí d'una *ɤ* vocàlica): ara bé no hi hauria raó per admetre una síncope d'aquesta vocal en índic. Segurament, tanmateix, la primera síl·laba de *sámprati* (pron *sámp-*), conté el mateix mot indoeuropeu que el ll. *sempre*, però suposo que amb una altra «postposició»: la coneguda partícula scr. *prati*=gr. arcaic *πρῶτι*, àtic *πρὸς*. — ² En realitat *sempreviva* ja està documentat a fi S. XIII, car una medicació «--o de verdolague *sempreviva*» figura en el text d'Arnau de Vilanova, 198.21, p. p. *An. Sac. Tarr.* xxii, p. 9. Jo analitzaria *verdolagu'* e *sempreviva*, encara que no puc descartar la possibilitat d'un ús adjectival com a epítet de *verdolaga*

Semps, V. *ensem* Sen, V. *senyor*, *seny* i *sense* *Sena*, V. *sis*

SENABRE, 'mostassa borda', 'granet de mostassa', 'bri, mica', del ll. SINĀPI, mot d'origen estranger, que sembla provenir (per conducte del grec o directament) d'una llengua oriental (es creu l'egipci). □ 1.ª doc: 1371.

Sense explicació figura *senabre* amb 7 rims en *-abre* (*fabre, arbre, candelabre* ---) en el dicc. de JMarc (858), i *sanabra* en el d'Aversó (§ 350) «*Sanabre* és myllor que no sie molt secha, e que sie granat bé, e de dins grohc lo gra, él escalfè e deseque --- e escure e solv e nodrex males humors ---» en *Medicines Particulars* d'Ibn Wafid (c. 1400), p. 160. No entrà en la tradició lexicogràfica fins a Lab. (1840), que remet *senabre* a «*sanabre*: mostassa borda --- sinapi silvestre.

«No donar un *sanabre* o un gra de *sanabre* --- pondere la falta de compassió ---». Realment, frase usual per tot, de la qual el *DAG*. i *AlcM* citen exs. fraseològics i literaris del cat. central; el vallespirenc-emp. Bosch de la Trinxeria escriví: «a la meua edat de 78 anys --- les cartes qu'em quedan no valen un *sanabre*» (*Lena*, 289), el valencià MGadea (no figura en *CRos* ni *Sanelo*): «molts es moriríem de fam, per no encontrar qui 'ls donara ni un gra de *sanabre*» (*T. del Xè*, 131); en una narració menorquina: «---al arribar a sa Cova i trobar-se tot solet, sense foc ni llum ni sopar fet, ni un *senabre*... que van arribar a ser-ho sobercs i feixucs